

POKLONSTVO KRALJEVA GIUSEPPE SALVIATIJA U DUBROVAČKOJ KATEDRALI

GRGO GAMULIN

Visoko u desnom kraku transepta dubrovačke katedrale visi velika slika, koja prikazuje »Poklonstvo kraljeva«. U neposrednom susjedstvu jedne dosad nepoznate slike Carletta Caliarija i ostalih slika venecijanske škole, ona djeluje neobično svojim hladnim koloritom. Osjeća se kao da je neko strano tijelo ušlo u ovaj lijep barokni prostor ispunjen slikama toplih tonaliteta. Slika djeluje uistinu hibridno već u prvi mah. No ona i jest djelo jednog neobičnog i hibridnog dodira: srednjoitalskog akademskog manirizma i mletačke škole, koji je dodir, kao što je poznato, u samoj Veneciji ostvario Giuseppe Salviati oko polovine cinquecenta.

Ostvario ga je, naravno, u svojoj razini, koja nije osobito visoka, s pasivnošću eklektika, koji se nikada nije uzdigao do nekog samostalnog stvaralaštva i inicijative, upravo kako se to opaža i na našoj slici. Likovi i tipovi svojstveni rimskom akademizmu saživljavaju se s mukom s onim što je već Ridolfi nazvao »maniera veneziana«, no to je u ovom slučaju samo ublaženi i vrlo diskretno primjenjeni kolorit Tizianov. Ustvari kolorit velikog majstora, kojega je djelo u S. Spirito in Isola Salviati nastavio vjerojatno oko polovine petog decenija,¹⁾ razvodnjen je na našem »Poklonstvu kraljeva«, kao i na ostalim slikama ovog tipičnog epigona, koji nikada nije do kraja mogao shvatiti venecijansku boju kao osnovni medij umjetničkog izražavanja. Pa ipak, blijedi kromatski dojam ove slike ima neku delikatnu notu sazdanu na žuto-plavom dvoglasu. Osnovni ton je zaista žut, i on se u diskretnim nijansama ponavlja na tunici Bogorodice, koja je ogrnuta svijetlo-plavim plaštem, na haljini crnog kralja, koji ima crveni plašt i bijelu tuniku, na plaštu starog kralja, a i plašt sv. Josipa je smeđe-žute boje. Kralj sa turbanom u sredini također je obučen u plavo-bijeloj haljini, kao i dvorjanin što kleči, dok je dječak

¹⁾ R. Pallucchini, *Giovinezza di Tintoretto*, str. 44.

46. Giuseppe Salviati, Poklonstvo kraljeva iz katedrale u Dubrovniku

47. Giuseppe Salviati, *Poklonstvo kraljeva* (detalj) iz katedrale u Dubrovniku

48. Giuseppe Salviati, *Bogorodica s djetetom i svecima (detalj)* iz crkve S. Francesco della Vigna u Mlecima

49. Giuseppe Salviati, *Krist se javlja svecima* (detalj) iz mletačke crkve S. Zaccaria

na desnoj strani u bjelkastoj haljini. Na taj način je očito da djelovanje ovog ograničenog registra ostaje blijedo, i da se atribucija nužno veže za ovog doseljenika, i to za raniji period njegova boravka u Veneciji.

Vrijeme nastanka slike može se odrediti između umjetnikova rada u S. Spirito in Isola polovinom petog decenija²⁾ i tonda u Marciani (zapravo mnogo prije njih), koje je 1556. počeo slikati pod novim utjecajem, koji ga je sada zahvatio, t. j. utjecajem Paola Veronesa, kada su njegove boje počele poprimati novi sjaj, i kad su ujedno i Paolove forme očarale ovog eklektika otvorenog svim vjetrovima.³⁾ Zapravo, gornju granicu treba pomaći mnogo ranije, prije one monumentalne tendence koja se osjeća u »Skidanju s križa« iz Murana i velike slike iz S. Zaccaria »Krist se javlja svecima« iz početka šestog decenija,⁴⁾ jer u međuvremenu Salviati je pretrpio i pojačani utjecaj Tintoretta, i uključio ga na tim slikama u svoj rimski monumentalni stil. Na našoj slici, međutim, tog utjecaja još nema, osim ukoliko se u samoj Bogorodici ne skriva već ponešto transformirani motiv sa slike u S. Francesco della Vigna, za koju Pallucchini ispravno primjećuje da potječe od jedne poznate invencije Tintorettove.⁵⁾ Veza ove naše Bogorodice s onom spomenute slike iz S. Francesco della Vigna očita je čak u nekim detaljima nabora oko nogu, u marami oko glave, u tipu djeteta.⁶⁾ Doduše, lik sv. Petra naći ćemo možda već i na ranijoj Posljednjoj večeri, u liku sv. Petra.⁷⁾ No s druge strane, lice starog kralja s naše Epifanije zapravo već je lice sv. Zakarije sa već spomenute slike »Krist se javlja svecima« u S. Zaccaria iz početka šestog decenija.⁸⁾

Mislim da smo time dobili i granice razdoblja, u kome je po svoj prilici dubrovačko »Poklonstvo kraljeva« i nastalo, to jest drugu polovinu petog decenija.

Kako je Giuseppe Salviati došao sa svojim učiteljem Francescom Salviatijem na lagune 1539., to je još uvijek relativno rano razdoblje njegove prve asimilacije. Venecijanska boja još nije svojom toplinom zagrijala hladnoću romanizma, koji se na našoj slici osjeća u likovima i u arhitekturi, a u koloritu najviše. No on je i na našoj slici jedan od onih rimskih majstora oblika i kompozicije, koje i Venturi prema staroj tradiciji naziva »gli uomini del disegno«, i koji su sigurno

²⁾ A. Venturi, *Storia dell'arte italiana*, IX/7, sl. 228–230.

³⁾ A. Venturi, *op. cit.*, sl. 233, 234.

⁴⁾ R. Pallucchini, *op. cit.*, str. 44, sl. 43, 44.

⁵⁾ R. Pallucchini, *op. cit.*, sl. 66, 67, 68, 70.

⁶⁾ A. Venturi, *op. cit.*, sl. 222.

⁷⁾ Nekad u S. Spirito in Isola, sada u S. Maria della Salute, A. Venturi, *op. cit.*, sl. 228.

⁸⁾ A. Venturi, *op. cit.*, sl. 231; Pallucchini *op. cit.*, sl. 44.

ponešto pridonijeli stvaranju monumentalnog slikarstva Venecije u drugoj polovini stoljeća. Svoju individualnost on ipak nije mogao, u onom spletu velikih venecijanskih izraza, zaokružiti i definirati. Najveće njegovo djelo, »Purifikacija« iz S. Maria dei Frari iz vremena nakon ponovnog povratka iz Rima, još uvijek je samo »akademija« s evidentnim citatima velikih uzora. No možda upravo zato ova naša dubrovačka slika iz njegovog ranijeg perioda, ima neki biljeg autentičnosti i čak značenje latentne polemike.